מערך פעילות

לכובע שלי

קבלת החלטות בקומונה בעזרת ששת כובעי החשיבה

משך: שעה וחצי – שעתיים **קהל יעד:** ש״שנים

עזרים: כרטיסיות ששת הכובעים, דפי "הפלטה שלי", בריסטול, מדבקות או טושים בשישה צבעים

המערך מנוסח בלשון זכר מטעמי נוחות בלבד, אך מיועד לכל המגדרים

רציונל

החיים בקומונה מלאים בהחלטות משותפות: איך מחלקים תורנויות, לאן יוצאים ביציאת קומונה, איך מגיבים למשבר או לקונפליקט. בדיונים כאלה רובנו נוטים לחשוב בדרך אחת מוכרת – יש מי שתמיד רואה את הסכנות, יש מי שמגיב מהבטן ויש מי שממהר להציע פתרונות – והדיון הופך לעיתים לוויכוח שבו כל אחד מתבצר בעמדתו.

אדוארד דה בונו, חוקר חשיבה ויצירתיות, הציע כלי פשוט: במקום לחשוב על הכול בבת אחת, מפרידים את החשיבה לשישה "כובעים", ועוסקים בכל פעם באחד.

במפגש זה נכיר את ששת כובעי החשיבה, כל אחד יגלה איזה כובע הוא נוטה לחבוש, ונתרגל דיון קומונה שבו כל אופני החשיבה נשמעים.

מטרות

- היכרות עם ששת כובעי החשיבה של דה בונו ככלי לחשיבה ולקבלת החלטות.
- מודעות לדפוסי החשיבה האישיים ולתמהיל הכובעים בקומונה.
- תרגול דיון קומונה מסודר ומאוזן, שבו כל אופני החשיבה מקבלים מקום.

מהלך

1 פתיחה – איך היה מגיב השכן שלי?

נאמר שהיום נכיר כלי שיכול לעזור לנו להגיע להחלטות בצורה מושכלת – כל אחד לבד, וכולנו יחד כקומונה.

פעילות פתיחה דיגיטלית

נפתח בפעילות הדיגיטלית, ונקרין אותה על המסך או נשתף את הקישור עם המשתתפים:

לפתיחת הפעילות ←

נשב במעגל. המנחה מציג סיטואציה מחיי הקומונה, וכל משתתף בתורו מגיב עליה – **אבל לא כמו שהוא היה מגיב, אלא כמו שהיה מגיב החבר שיושב מימינו**: במילים, בטון ובשפת הגוף שלו. אחרי כל סבב, מי ש"חיקו" אותו אומר אם זה מדויק. לדוגמה:

- מישהו שכח סיר על הגז.
- צריך להכין עד מחר פעילות לקבוצה.
- במסיבה כולם רוצים להישאר – חוץ ממישהו אחד.
- מנהל המסגרת מודיע שעוד 5 דקות הוא מגיע לביקור בקומונה.

בסיום התרגיל נאמר: **כמו שראינו, כל אחד מאיתנו נוטה להגיב לאותה סיטואציה בדרך קצת שונה – יש מי שמגיב מהבטן, יש מי שמחפש עובדות, יש מי שרואה מיד את הסכנות ויש מי שממהר להציע פתרון. היום נכיר כלי שבעזרתו נלמד את עצמנו, ואותנו כקומונה, להגיב גם בדרכים אחרות מאלה שאנחנו רגילים אליהן.**

הערה למנחה: כדאי להתאים את הסיטואציות לקומונה הספציפית. חשוב לשמור על אווירה הומוריסטית ומכבדת – המטרה היא לצחוק יחד ולהכיר, לא ללעוג.

2 ששת כובעי החשיבה

נציג בקצרה את הרעיון של דה בונו, ונניח במרכז את כרטיסיות ששת הכובעים (נספח 1):

הכובע הלבן
עובדות ומידע
איזה מידע יש לנו, ואיזה חסר?

הכובע האדום
רגש ואינטואיציה
מה תחושת הבטן שלי?

הכובע השחור
זהירות וביקורת
מה הסכנות והקשיים?

הכובע הצהוב
אופטימיות ותועלת
מה היתרונות, ולמה זה יכול להצליח?

הכובע הירוק
יצירתיות
אילו אפשרויות עוד לא העלינו?

הכובע הכחול
ניהול החשיבה
איפה אנחנו, ומה הצעד הבא?

משחק "איזה כובע זה?": המנחה מקריא משפטים, והמשתתפים מצביעים על הכובע המתאים. לדוגמה: "נראה לי שזה לא יעבוד" (שחור), "כמה כסף נשאר בקופה?" (לבן), "בא לי על זה!" (אדום), "בואו נסכם מה החלטנו" (כחול), "ואם ננסה לעשות את זה אחרת לגמרי?" (ירוק), "זה יכול לגבש אותנו מאוד" (צהוב).

3 איזה כובע אני? – הפלטה שלי והפלטה שלנו

נחלק לכל משתתף את הדף "הפלטה שלי" (נספח 2). כל אחד מחלק 10 נקודות בין ששת הכובעים, לפי האופן שבו הוא **באמת** מתנהג בדיונים בקומונה – לא לפי מה שנכון לעשות – וצובע את העמודות בהתאם.

לאחר מכן נבנה על בריסטול את "הפלטה של הקומונה": כל משתתף מוסיף את הנקודות שלו לעמודות המשותפות (במדבקות או בטוש בצבע הכובע).

שאלות לדיון

- איזה כובע הכי נוכח בקומונה שלנו? איזה כובע הכי חסר?
- איך זה בא לידי ביטוי בדיונים שלנו – בישיבות קומונה, בתורנויות, בקונפליקטים?
- מה יקרה לקומונה שבה כולם חובשים אותו כובע?

4 הכובע שלי תחת לחץ

נסביר שלכל כובע יש כוח, אבל כשאנחנו בלחץ – גם הכוח יכול להפוך לחולשה. נציג את הטבלה:

כובע	הכוח	תחת לחץ
לבן	מפריד בין עובדות לפרשנות	נתקע באיסוף פרטים במקום להקשיב
אדום	קולט את מה שמתחת לפני השטח	נסחף לסערה רגשית
שחור	מזהה סכנות מוקדם	הופך לחרדה שעוברת לכל הקבוצה
צהוב	מחזיק תקווה כשקשה	מרגיע מהר מדי ומטאטא מתח מתחת לשטיח
ירוק	מייצר אפשרויות	פותר במקום אחרים
כחול	מחזיק סדר ותהליך	מנהל את הרגע במקום להיות בו

נחלק לזוגות. כל אחד ישתף את בן הזוג ברגע שבו הכובע המרכזי שלו "התהפך" תחת לחץ – במסגרת או בקומונה – ומה היה עוזר לו באותו רגע.

5 דיון קומונה – רגיל מול דרך הכובעים

נבקש מהמשתתפים להציע דילמה או נושא אמיתי שעומד להחלטה בקומונה, ונבחר יחד אחד מהם. הדיון יתקיים פעמיים:

סבב א' – דיון רגיל (5 דקות): מדברים על הנושא כרגיל, בלי הנחיות. שני משתתפים צופים ורושמים אילו כובעים נשמעו בדיון.

סבב ב' – דיון דרך הכובעים (15 דקות): כל משתתף מקבל כרטיסיית כובע, ומדבר רק מתוכה. הסדר: לבן ← אדום ← שחור ← צהוב ← ירוק, והכובע הכחול מסכם ומציע החלטה.

שאלות לדיון

- מה ההבדל בין שני הדיונים? מה הצופים זיהו בסבב הראשון?
- איך היה לדבר מתוך כובע שאינו "הכובע הטבעי" שלכם?
- האם ההחלטה בסבב השני שונה מהראשונה? במה?

הערה למנחה: כשיש יותר משישה משתתפים, אפשר לתת לכמה משתתפים אותו כובע, או לחלק לשתי קבוצות דיון.

6 סיכום – מתי נחבוש את הכובעים?

נחשוב יחד מתי כדאי לקומונה להשתמש בכובעים – למשל כשכל אחד מתבצר בעמדה שלו, כשהדיון סוער, או למשוב מאוזן אחרי אירוע. אפשר לתלות את הכרטיסיות בקומונה, לשימוש בישיבות. נסיים בסבב: **"כובע אחד שהייתי רוצה לחבוש יותר בקומונה הוא... כי..."**

מערכי פעילות נוספים ניתן למצוא במרכז ההדרכה של מחלקת שנת שירות

נספח 1

כרטיסיות ששת הכובעים

הכובע הלבן

עובדות ומידע

איזה מידע יש לנו, ואיזה חסר? מה ידוע בוודאות?

הכובע האדום

רגש ואינטואיציה

מה תחושת הבטן שלי? מה אני מרגיש לגבי זה?

הכובע השחור

זהירות וביקורת

מה הסכנות והקשיים? מה עלול להשתבש?

הכובע הצהוב

אופטימיות ותועלת

מה היתרונות? למה זה יכול להצליח?

הכובע הירוק

יצירתיות

אילו אפשרויות עוד לא העלינו? מה עוד אפשר לעשות?

הכובע הכחול

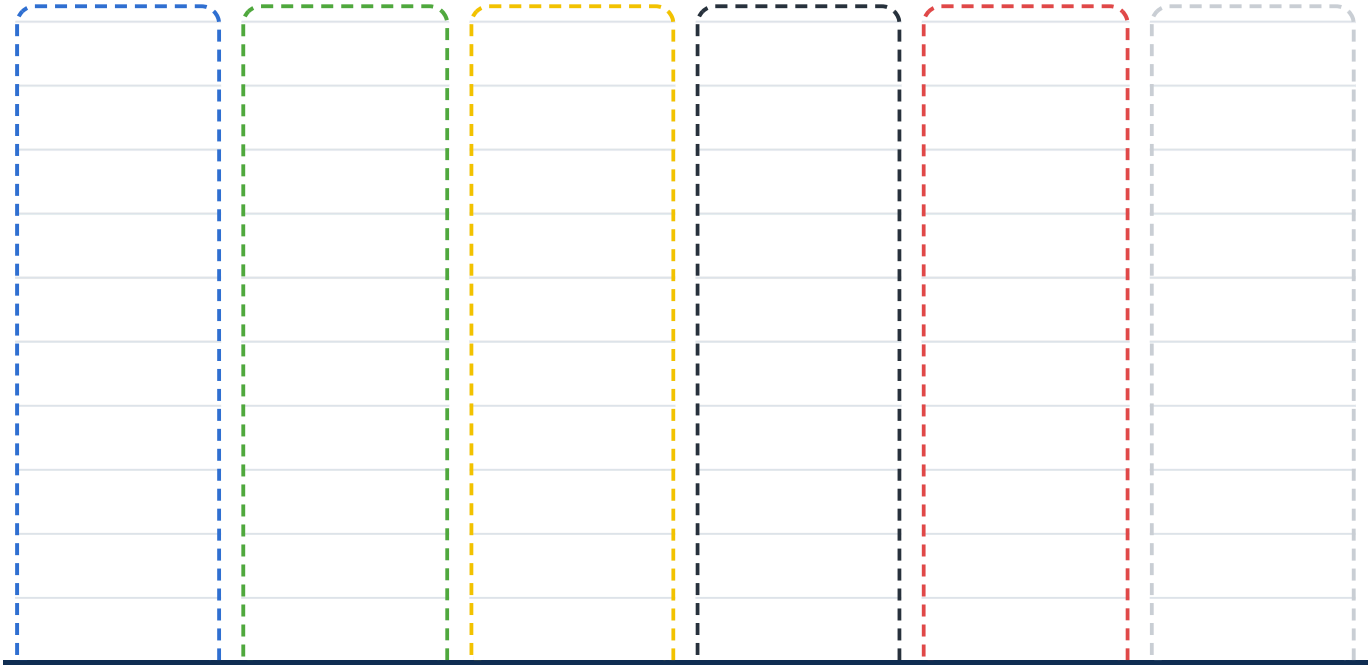
ניהול החשיבה

איפה אנחנו בדיון? מה החלטנו, ומה הצעד הבא?

נספח 2

הפלטה שלי

חלקו 10 נקודות בין ששת הכובעים, לפי האופן שבו אתם **באמת** מתנהגים בדיונים בקומונה, וצבעו את העמודות.

לבן	אדום	שחור	צהוב	ירוק	כחול
עובדות	רגש	זהירות	אופטימיות	יצירתיות	ניהול

הכובע שאני הכי חובש/ת: _____

מה קורה לו אצלי תחת לחץ: _____

הכובע שהייתי רוצה לחבוש יותר: _____